CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
юридичний факультет
кафедра публічного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
проф. Віталій ГОРДЄЄВ
“28” серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ІНСТРУМЕНТИ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ
обов’язкова

Освітньо-професійна програма: Право
Спеціальності D8 Право
Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
юридичний факультет

Мова навчання українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Інструменти альтернативного вирішення спорів», **складена відповідно до** вимог Освітньо-професійної програми «Право» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право, затверджених вченою радою університету.

Розробник:
Гаврилюк Руслана Олександрівна, професор кафедри публічного права, доктор юридичних наук, професор;
Волкова Наталя Олександрівна, асистент кафедри публічного права

Викладачі, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Гаврилюк Руслана Олександрівна, професор кафедри публічного права, доктор юридичних наук,професор;
Волкова Наталя Олександрівна, асистент кафедри публічного права

Погоджено з гарантом ОПП Право _____ **проф. Ігор КОВБАС**

Затверджено на засіданні кафедри публічного права
Протокол № 1 від « 28 » серпня 2026 року

Завідувач кафедри публічного права _____ **проф. Ігор КОВБАС**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету _____**ас. Лаура БЗОВА**

© Р.О.Гаврилюк, 2026 рік

Мета навчальної дисципліни: забезпечити оволодіння студентами юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича знаннями, вміннями і навичками застосування альтернативних способів вирішення спорів. Також отримання студентами знань про теоретичні, організаційні та правові особливості альтернативних способів вирішення спорів в діяльності правника з урахуванням кращих європейських та світових практик. Це пов'язано з тим, що Конституцією України кожному гарантується право на професійну правничу допомогу, а на сьогодні захист прав та свобод громадян у державі можливий завдяки не лише зверненню до юрисдикційних органів та правозахисних інститутів, але також і до альтернативних способів вирішення спорів. Крім того, практика багатьох європейських країн свідчить, що застосування правниками інструментів альтернативного врегулювання спорів – поширене явище. Це пояснюється тим, що такі альтернативні способи врегулювання спору мають низку переваг як для клієнтів, так і безпосередньо для самого правника, що дає змогу йому підвищити свою конкурентоспроможність на ринку праці.

Пререквізити: «Верховенство права: методологія тлумачення і застосування»; «Європейська конвенція з прав людини і основоположних свобод: методологія тлумачення і застосування»; «Професійна відповідальність правника»; «Порівняльне процесуальне право».

Після проходження курсу студент володітиме наступними компетенціями, що закріплені в Освітній програмі підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю :

Загальні компетентності: ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними. ЗК11. Здатність діяти відповідно до загальноприйнятих етичних правил та стандартів. ЗК12. Здатність цінувати та поважати різноманіття та полікультурність. ЗК14. Здатність завчасно виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Фахові компетентності спеціальності: СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції. СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію. СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів. СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності. СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також знання практики їх застосування.

Програмні результати навчання: РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання. РН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами. РН 5. Вільно спілкуватися іноземною мовою професійного спрямування (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово. РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання. РН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг. РН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу. РН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування. ПР 18. Використовувати результати порівняльно-правового аналізу процесуальних систем України та Європейського Союзу для формування правової позиції, підготовки процесуальних документів і захисту прав та інтересів учасників судового процесу.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	I	I	5	150	14	30			106		екзамен
Заочна	I	I	5	150	4	6			140		екзамен

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 1. ГЕНЕЗИС ТА ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ ІНСТРУМЕНТІВ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ**											
Тема 1. Вступ. Інструменти альтернативного вирішення спорів (АВС) в системі захисту людських прав, свобод та інтересів	16	1	4			10	13					13
Тема 2. Виникнення та розвиток інструментів альтернативного вирішення спорів	12	1	4			9	13					13
Тема 3. Поняття, види та особливості інструментів альтернативного вирішення спорів	13	1	4			10	14	0,5	0,5			13
Тема 4. Джерела правового регулювання інструментів альтернативного вирішення спорів та процесуальні передумови їх застосування	13	1	4			10	14	0,5	0,5			13
Тема 5. Правова природа конфлікту	12	1	2			9	15	1	1			13
Разом за ЗМ1	**71**	**5**	**18**			**48**	**69**	**2**	**2**			**65**
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 2. ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ**											

Тема 1. Медіація в системі альтернативного вирішення спорів. Травмо орієнтований підхід у медіації	15	2	2			9	12,5	0,5	1			13
Тема 2. Відновне правосуддя в системі альтернативного врегулювання спорів	14	2	2			9	13	0,5	0,5			13
Тема 3. Переговори як інститут альтернативного врегулювання спорів	14	2	2			9	12,5		0,5			13
Тема 4. Третейський розгляд як інститут альтернативного вирішення спорів	13	1	2			10	14,5	0,5	1			13
Тема 5. Міжнародний комерційний арбітраж як інструмент альтернативного врегулювання спорів	16	1	2			10	12,5		0,5			13
Тема 6. Комбіновані інструменти альтернативного вирішення спорів	12	1	2			9	13,5		0,5			13
Разом за ЗМ 2	**77**	**9**	**12**			**56**	**69**	**2**	**4**			**75**
Усього годин	**150**	**14**	**30**			**105**	**150**	**4**	**6**			**140**

Методичне забезпечення: опорні конспекти лекцій, матеріали презентацій, мультимедійне супроводження, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, рекомендовані підручники та посібники, бази нормативно-правових актів, інтернет-ресурси.

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми	Кількість годин
1	**Поняття, правова природа альтернативного вирішення спорів.** 1. М'які VS жорсткі навички. 2. Важливість soft skills у діяльності юриста та медіатора. 3. Чому важливе альтернативне вирішення спорів. 4. Переваги методів АВС порівняно з юрисдикційним захистом прав. 5. Право людини на альтернативне вирішення спорів. 6. Спонтанність права та альтернативне вирішення спорів.	1
2	**Еволюція інструментів альтернативного вирішення спорів.** 1. Витоки альтернативного вирішення спорів. 2. Підходи до періодизації виникнення та розвитку інструментів альтернативного вирішення спорів. 3. Етапи розвитку альтернативного вирішення спорів. 4. Історія розвитку інструментів альтернативного вирішення спорів у США. 5. Історія розвитку інструментів альтернативного вирішення спорів у країнах Європи.	1
3	**Види та особливості інструментів альтернативного вирішення спорів.**	1

	1. Класифікація альтернативного вирішення спорів. 2. Короткий опис різних способів альтернативного вирішення суперечок: переговори, претензійна процедура, медіація, арбітраж, консультації, процедури співпраці, процедури участі, міні-розгляд, спрощений суд присяжних, незалежна оцінка фактів, попередня нейтральна оцінка, омбудсмен, медіація, приватний арбітр тощо 3. Види альтернативного вирішення спорів у США. 4. Вирішення суперечок онлайн.	
4	**Джерела правового регулювання інструментів альтернативного вирішення спорів та процесуальні передумови їх застосування** 1. Поняття міжнародних та європейських стандартів альтернативного вирішення спорів. 2. Класифікація стандартів альтернативного вирішення спорів. 3. Міжнародні стандарти медіації. 4. Міжнародні стандарти арбітражу. 5. Міжнародні стандарти відновного правосуддя.	1
5	**Правова природа конфлікту** 1. Конфлікт крізь призму права. 2 Види конфлікту. 3. Функції конфлікту. 4.Стратегії поведінки в конфлікті.	1
6	**Медіація в системі альтернативного вирішення спорів. Травмо орієнтований підхід у медіації** 1. Правова природа медіації. 2. Види та моделі медіації. 3. Принципи медіації. 4. Статус медіатора. 5. Процедура медіації. 6. Історія медіації в Україні та світі. 7. Виклики медіації в умовах воєнного стану. 8. Особливості роботи з травмою в медіації.	2
7	**Відновне правосуддя в системі альтернативного врегулювання спорів** 1. Поняття відновного правосуддя. 2. Принципи відновного правосуддя. 3. Історія розвитку відновного правосуддя у світі. 4. Форми (моделі) відновного правосуддя. 5. Запровадження відновного правосуддя в Україні.	2
8	**Переговори як інститут альтернативного врегулювання спорів** 1. Природа переговорів. 2. Види переговорів. 3. Стадії переговорного процесу. 4. Стратегія і тактика у переговорному процесі.	2
9	**Третейський розгляд як інститут альтернативного вирішення спорів** 1. Інститут третейського суду в законодавстві України. 2. Компетенція третейських судів. 3. Арбітражні угоди. 4. Рішення арбітражного суду. 5. Судова практика у справах про оскарження рішень третейських судів.	1
10	**Міжнародний комерційний арбітраж як інструмент альтернативного врегулювання спорів** 1. Поняття міжнародного комерційного арбітражу.	1

	2. Юрисдикція міжнародного комерційного арбітражу. 3. Процедура міжнародного комерційного арбітражу. 4. Визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу. 5. Оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу.	
11	**Комбіновані інструменти альтернативного вирішення спорів** 1. «Арб-мед-арб» (арбітраж-медіація-арбітраж), «Мед-арб» (медіація-арбітраж). 2. «Міні-суд». 3. Нейтральне встановлення фактів. 4. Спрощений суд присяжних. 5. Приватне суддівство. 6. Інститут омбудсмена. 7. Вирішення спору за участю судді.	1

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми	Кількість годин
1	**Вступ. Інструменти альтернативного вирішення спорів (АВС) у системі захисту прав і свобод людини.** 1. Перехід від монополії державних судів до людиноцентричних моделей вирішення конфліктів. 2. Взаємозв'язок між АВС та статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (право на справедливий суд), а також міжнародними стандартами ООН і Ради Європи. 3. Концепція доступу до правосуддя як засіб подолання фінансових, часових і процедурних бар'єрів за допомогою механізмів альтернативного вирішення спорів. 4. Проблемні питання та чинники успіху застосування АВС. 5. АВС як рушій змін у судовій системі та юридичній професії. 6. Взаємозв'язок між формальним і неформальним правосуддям: суди та альтернативне вирішення спорів. https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/userupload/peli/Publications/ADRStatement.pdf 7. Юрисдикційні та неюрисдикційні форми захисту прав: проблеми правосуддя як способу вирішення спорів. 8. Вирішення конфліктів і права людини: практика ЄСПЛ та Суду ЄС. 9. Спонтанний характер права на АВС. 10. Концептуальні засади дослідження ініціатив із вирішення конфліктів. 11. Сфера застосування АВС.	2
2	**«М'які навички» у професійній діяльності юриста** 1. «М'які навички» (soft skills) проти «твердих навичок» (hard skills). Сучасні реалії — пріоритет «м'яких навичок». 2. Переваги опанування навичок тайм-менеджменту під час навчання у виші та в професійній діяльності: огляд літератури та перспективи. 3. Здатність юриста до командної роботи: переваги та виклики. 4. Постановка цілей із застосуванням коучингу в роботі юристів. 5. Чи є міжкультурна комунікація затребуваною «м'якою навичкою» для юристів у XXI столітті? 6. Ключові «м'які навички» для юристів. 7. Емоційний інтелект і «м'які навички».	2

	8. Самосвідомість і саморозвиток (розуміння самосвідомості; упередження та викривлення у самооцінці; перешкоди на шляху до саморозвитку; стійкість, сила волі та локус контролю та їхнє значення; емоційна диференціація, допитливість та оптимізм; надання зворотного зв'язку та порад і реагування на них; постановка та досягнення цілей; усвідомленість, внутрішня рівновага та благополуччя). 9. Соціальна компетентність у юридичній професії (розуміння інших людей; вплив і комунікація; вміння слухати; сторителінг; емпатія; довіра; командна робота). 10. Лідерство (концепції лідерства; лідерські якості; стилі лідерства; планування та стратегія; лідерство в команді; управління юридичними проєктами; антикризове управління). 11. Професіоналізм (сутність професіоналізму в юридичній сфері; відповідальність і підзвітність; обов'язки перед собою; обов'язки перед клієнтами; обов'язки перед іншими адвокатами та суддями; обов'язки перед юридичною професією; обов'язки перед суспільством). 12. Мудрість (природа мудрості; проникливість; далекоглядність; креативність; самооновлення; сміливість).	
3	**Історія розвитку інструментів альтернативного вирішення спорів у країнах Європи** 1. Витоки альтернативного вирішення спорів. 2. Підходи до періодизації виникнення та розвитку інструментів альтернативного вирішення спорів. 3. Етапи розвитку альтернативного вирішення спорів. 4. Вирішення конфліктів на основі консенсусу в римському праві: історичний погляд на медіацію. 5. Особливості розвитку інструментів альтернативного вирішення спорів у окремих європейських країнах: - Еволюція інструментів АВС у Німеччині - Еволюція інструментів АВС у Великій Британії - Еволюція інструментів АВС в Італії - Еволюція інструментів АВС у Франції - Еволюція інструментів АВС у Бельгії - Еволюція інструментів АВС у Нідерландах	2
4	**Історія розвитку інструментів альтернативного вирішення спорів у Сполучених Штатах.** 1. Витоки АВС: від «каменю рішень» до європейського права торговців (*lex mercatoria*). 2. Дипломатичне АВС: від Ехнатона до Вудро Вільсона. 3. Поява АВС в Америці: від доколоніального періоду до запровадження десятигодинного робочого дня. 4. Громадянська війна: межі та перспективи АВС. 5. Комерційне та ділове АВС: від фінікійців до Американської арбітражної асоціації; боротьба працівників і профспілок: від Реконструкції до «вугільних війн». 6. Залізниця та світова війна: перехід АВС у XX століття. 7. АВС у відносинах між працівниками та роботодавцями (1920–1945 рр.): від економічного спаду до підйому. 8. Повоєнний період: від закону Тафта-Гартлі до «сталевої трилогії» рішень Верховного суду. 9. Розширення сфери застосування: АВС у 1960-х роках. 10. Нові права та нові форми: АВС у 1970-х роках.	2

	11. Поза межами федеральної системи: нові групи переймають естафету АВС. 12. Криза та відродження: АВС у відносинах між працівниками та роботодавцями у 1980-х роках. 13. Ера підходу «виграш-виграш»: АВС поза сферою трудових відносин стає самостійною силою. 14. Масштабне розширення: АВС у 1990-х роках. 15. АВС і XXI століття: загрози та надії.	
5	**Поняття, види та особливості інструментів альтернативного вирішення спорів (АВС)** 1. Юридико-семантична дискусія: чи є АВС альтернативним, додатковим чи належним механізмом у сучасній системі правосуддя? 2. Термінологія процесів проти термінології результатів (наприклад, «мирова угода», «арбітражне рішення», «висновок експерта», «неупереджена оцінка»). 3. Нормативна уніфікація термінів: вплив типових законів ЮНСІТРАЛ, директив ЄС та міжнародних конвенцій на національну юридичну термінологію. 4. Механізми АВС та їх інтеграція у глобальну систему правосуддя XXI століття. 5. Моделі інтеграції: суди з різними шляхами вирішення спорів («multi-door courthouses»), АВС при судах та обов'язкові/законодавчо встановлені досудові процедури. 6. Перехід від державоцентричного правосуддя до плюралістичних, багаторівневих екосистем вирішення спорів. 7. Критика практики укладення мирових угод (наприклад, теза Овена Фісса) проти сучасних імперативів доступу до правосуддя («хвилі» доступу до правосуддя за Каппеллетті). 8. Конституційний вимір та захист прав людини: узгодження приватних процедур вирішення спорів зі статтею 6 ЄКПЛ (право на справедливий суд) та гарантіями належної правової процедури. 9. Глобальні тенденції, що формують сучасну практику АВС. 10. Транскордонна та міжкультурна динаміка: комунікація у висококонтекстних та низькоконтекстних культурах; змагальні правові традиції проти традицій, орієнтованих на досягнення згоди. 11. Таксономія та системна класифікація методів АВС. 12. Основні критерії класифікації: юридична сила (обов'язковість чи необов'язковість рішення), рівень формалізації, а також походження (законодавче чи договірне). 13. Функціональна класифікація на основі ролі нейтральної третьої сторони: фасилітативні, оціночні, трансформативні та вирішальні (детермінативні) процеси. 14. «Чисті» методи (переговори, медіація, арбітраж) проти гібридних методів (Med-Arb, Arb-Med, Medaloa, ради з вирішення спорів). 15. Теоретичні та практичні межі між рівнями вирішення спорів без винесення владного рішення (non-adjudicative) та рівнями, що передбачають винесення такого рішення (adjudicative). 16. Юрисдикційні, процесуальні та етичні питання при переході між рівнями (наприклад, виконання медіатором функцій арбітра). 17. Інституційні та *ad hoc* механізми в системі альтернативного вирішення спорів (АВС). 18. Теоретичні переваги та структурні обмеження інституційного адміністрування порівняно з процедурами, що керуються самими сторонами (*ad hoc*).	2

	19. Роль інституційних правил у заповненні прогалин у національному законодавстві про арбітраж і медіацію. 20. Прямі підходи до вирішення конфліктів і контроль сторін над процесом прийняття рішень. 21. Континуум вирішення спорів: класифікація методів за шкалою «автономія сторін — повноваження третьої сторони». 22. Самовизначення як фундаментальний принцип консенсуальних методів АВС (прямі переговори, фасилітативна медіація). 23. Розподіл контролю над процесом і контролю над результатом. 24. Процесуальна роль нейтральної особи у переорієнтації сторін із правових позицій на їхні глибинні комерційні та особисті інтереси. 25. Розмежування функцій переговірників, медіаторів, оцінювачів, арбітрів та «ампайрів» (вирішальних арбітрів). 26. Теоретичні моделі відповідальності нейтральної особи: абсолютний судовий імунітет проти договірних режимів відповідальності. 27. Типологія та еволюція альтернативного вирішення спорів у США. 28. Онлайн-вирішення спорів.	
6	**Основні види інструментів альтернативного вирішення спорів**: 1.1. переговори, 1.2. претензійний порядок, 1.3. консиліація, 1.4. колаборативні процедури, 1.5. процедури за участі сторін, 1.6. міні-судовий розгляд, 1.7. спрощений розгляд за участі присяжних, 1.8. незалежне встановлення фактів, 1.9. попередня нейтральна оцінка, 1.10. омбудсмен, 1.11. медіація-арбітраж, 1.12. приватний суд, 1.13. відновне правосуддя.	2
7	**Міжнародні акти ООН у сфері альтернативного вирішення спорів** 1. Конвенція ООН про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 10 червня 1958 р.) https://www.newyorkconvention.org/english 2. Європейська конвенція про міжнародний комерційний арбітраж 1961 р. https://treaties.un.org/doc/treaties/1964/01/19640107%2002-01%20am/ch_xxii_02p.pdf 3. Конвенція про врегулювання інвестиційних спорів між державами та фізичними чи юридичними особами інших держав 1965 р. https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/ICSID_Convention_EN.pdf 4. Європейська конвенція, що встановлює єдиний закон про арбітраж, 1966 р. https://rm.coe.int/168006ff61 5. Міжамериканська конвенція про міжнародний комерційний арбітраж 1975 р. https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201438/volume-1438-I-24384-English.pdf Арабська конвенція про комерційний арбітраж 1987 р. https://www.acerislaw.com/wp-content/uploads/2021/03/Amman-Convention-on-Commercial-Arbitration-1987.pdf 6. Арбітражний регламент ЄЕК ООН 1966 р. https://jusmundi.com/en/document/rule/en-unece-united-nations-economic-commission-for-europe-arbitration-rules-1966-unece-arbitration-rules-1966 Правила міжнародного комерційного арбітражу та стандарти примирення Економічної	2

	комісії ООН для Азії та Далекого Сходу 1966 р. https://www.weil.com/~/media/files/pdfs/exh_79.pdf 7. Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ 1976 р. https://docs.pca-cpa.org/2016/01/UNCITRAL-1976-English.pdf 8. Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародне комерційне примирення з Керівництвом щодо його прийняття та застосування (2002 р.) https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/03-90953_ebook.pdf 9. Конвенція ООН про прозорість у договірному арбітражі між інвестором і державою. «Маврикійська конвенція про прозорість» https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/mauritius_convention_accession_kit.pdf 10. Стандартні мінімальні правила ООН щодо відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх («Пекінські правила») 1985 р. https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/ProfessionalInterest/beijingrules.pdf Бангкокська декларація «Синергія та заходи у відповідь: стратегічні альянси у сфері запобігання злочинності та кримінального правосуддя» https://www.bak.gv.at/downloads/files/internationale_uebereinkommen/UN_Bangkok_Declaration.pdf 11. Коментар до Стандартних мінімальних правил ООН щодо заходів, не пов'язаних із позбавленням волі («Токійські правила») 1990 р. https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/147416NCJRS.pdf 12. Розробка та впровадження заходів медіації та відновного правосуддя у сфері кримінального правосуддя 1999 р. https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/Crime_Resolutions/1990-1999/1999/ECOSOC/Resolution_1999-26.pdf 13. Резолюція ЕКОСОР 2002 р. «Основні принципи застосування програм відновного правосуддя у кримінальних справах» https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2002/resolution%202002-12.pdf 14. Конвенція ООН про міжнародні мирові угоди, укладені в результаті медіації https://treaties.un.org/doc/Treaties/2019/05/20190501%2004-11%20PM/Ch-XXII-4.pdf 15. Арбітражний регламент (чинний з 1 січня 2021 р.) https://iccwbo.org/wp-content/uploads/sites/3/2020/12/icc-2021-arbitration-rules-2014-mediation-rules-english-version.pdf 16. Принципи для організацій, що надають послуги з медіації: Типовий закон ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну процедуру примирення» 2002 року.	
8	**Європейський Союз і Рада Європи у сфері альтернативного вирішення спорів** 1. Рекомендація Комісії від 4 квітня 2001 року щодо принципів діяльності позасудових органів, залучених до вирішення споживчих спорів на основі згоди сторін https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32001H0310 Директива 2013/11/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2013 року про альтернативне вирішення споживчих спорів та внесення змін до Регламенту (ЄС) № 2006/2004 і Директиви 2009/22/ЄС (Директива про альтернативне вирішення спорів у сфері захисту прав споживачів) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0011 2. Директива щодо медіації в державах-членах: Резолюція Європейського Парламенту від 13 вересня 2011 року щодо імплементації директиви про медіацію в державах-членах, її впливу на медіацію та її застосування судами https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52011IP0361	2

	Альтернативне вирішення спорів у цивільних, комерційних та сімейних справах: Резолюція Європейського Парламенту від 25 жовтня 2011 року щодо альтернативного вирішення спорів у цивільних, комерційних та сімейних справах (2011/2117(INI)) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011IP0449 3. Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року щодо певних аспектів медіації в цивільних і комерційних справах https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32008L0052 Зелена книга щодо альтернативного вирішення спорів у цивільному та комерційному праві https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52002DC0196 4. Директива Європейського Парламенту та Ради щодо певних аспектів медіації у цивільних та комерційних справах https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0718:FIN:EN:PDF 5. Рекомендація (81) 7 Комітету міністрів державам-членам щодо заходів, які полегшують доступ до правосуддя (ухвалена Комітетом міністрів 14 травня 1981 року на 68-й сесії) https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.Cmd 6. Рекомендація (93) 1 Комітету міністрів державам-членам щодо ефективного доступу до права та правосуддя для найбідніших верств населення (ухвалена Комітетом міністрів 8 січня 1993 року на 484-му засіданні заступників міністрів) URL:http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/access_to_justice/CM_Re c_93_1.pdf 7. Резолюція (76) 5 щодо правової допомоги у цивільних, комерційних та адміністративних справах (ухвалена Комітетом міністрів 18 лютого 1976 року на 254-му засіданні заступників міністрів) https://rm.coe.int/16804f2e51 8. Резолюція (78) 8 щодо правової допомоги та консультацій (ухвалена Комітетом міністрів 2 березня 1978 року на 284-му засіданні заступників міністрів) https://rm.coe.int/16804e2bb2 9. Резолюція 1862 (2012) «Функціонування демократичних інституцій в Україні» https://vkksu.gov.ua/sites/default/files/field/file/eng/23.12.22/7%20Resolution%201862%20%282012%29.pdf 10. Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/cepej/5-prishvidshennia%20vprovadjennia%20proceduri.pdf 11. Рекомендація № R (85) 4 Комітету міністрів державам-членам щодо насильства в сім'ї https://rm.coe.int/16804f120d 12. Рекомендація Rec (2003) 13 Комітету міністрів державам-членам щодо надання інформації через засоби масової інформації стосовно кримінального провадження https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805df617%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]} 13. Рекомендація № R (99) 19 Комітету міністрів державам-членам щодо медіації у кримінальних справах https://rm.coe.int/0900001680910dbb 14. Рекомендація Rec(2001)9 щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами та приватними особами https://rm.coe.int/1680747b77 15. 98/257/ЄС: Рекомендація Комісії від 30 березня 1998 року щодо принципів, застосовних до органів, відповідальних за позасудове вирішення споживчих спорів https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998H0257	

	16. Резолюція Ради від 25 травня 2000 року щодо загальноспільнотної мережі національних органів для позасудове врегулювання споживчих спорів https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32000Y0606(01)	
9	**Тема 5. Правова природа конфлікту** 1. Соціальний конфлікт і вирішення конфліктів у суспільстві. 2. Людський образ і соціальні конфлікти. 3. Типи конфліктів за Ф. Гласлом 4. Типи діагностики конфліктів і основні параметри діагностики за Ф. Гласлом 5. Основні сценарії конфлікту на мезосоціальній рівні 6. Ступені ескалації конфлікту 7. Втручання в управління конфліктом за Ф. Гласлом 8. Конфлікт через закон. 9. Конфлікт і правовий спір. 10. Функції конфлікту. 11. Стратегії поведінки в конфлікті. 12. Моделі стратегій управління конфліктом за Ф. Гласлом	2
10	**Медіація в системі альтернативного вирішення спорів** 1. Правова природа медіації. 2. Види та моделі медіації. 3. Принципи медіації. 4. Статус медіатора. 5. Процедура медіації. 6. Історія медіації в Україні та світі. 6. Історія медіації в Україні та світі. 7. Виклики медіації в умовах воєнного стану. Курс на платформі Prometheus «Діалог та медіація: Шлях до порозуміння» https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+MEDIATE101+2020_T1	2
11	**Відновне правосуддя в системі альтернативного врегулювання спорів** 1. Поняття відновного правосуддя. 2. Принципи відновного правосуддя. 3. Історія розвитку відновного правосуддя у світі. 4. Форми (моделі) відновного правосуддя. 5. Запровадження відновного правосуддя в Україні. Курс на платформі HELP online course on ALTERNATIVE MEASURES TO DETENTION. To access the course, you just need to enter the HELP online platform at https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=1742 http://help.elearning.ext.coe.int/.	2
12	**Переговори як інститут альтернативного врегулювання спорів** 1. Природа переговорів. 2. Види переговорів. 3. Стадії переговорного процесу. 4. Стратегія і тактика у переговорному процесі.	2
13	**Третейський розгляд як інститут альтернативного вирішення спорів** 1. Інститут третейського суду в законодавстві України. 2. Компетенція третейських судів. 3. Арбітражні угоди. 4. Рішення арбітражного суду. 5. Судова практика у справах про оскарження рішень третейських судів.	2
14	**Міжнародний комерційний арбітраж як інструмент альтернативного врегулювання спорів**	2

	1. Поняття міжнародного комерційного арбітражу. 2. Юрисдикція міжнародного комерційного арбітражу. 3. Процедура міжнародного комерційного арбітражу. 4. Визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу. 5. Оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу.	
15	**Комбіновані інструменти альтернативного вирішення спорів** 1. «Арб-мед-арб» (арбітраж-медіація-арбітраж), «Мед-арб» (медіація-арбітраж). 2. «Міні-суд». 3. Нейтральне встановлення фактів. 4. Спрощений суд присяжних. 5. Приватне суддівство. 6. Інститут омбудсмена. 7. Вирішення спору за участю судді.	2

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ)

№	Завдання до тем
1	Дихотомія «державний примус - диспозитивність та автономія волі сторін» та її вплив на інструменти АВС.
2	Дослідження поняття «альтернативне вирішення спорів» як правового механізму захисту прав та інтересів особи поза межами державного судочинства.
3	Порівняльний аналіз моделей медіації: добровольна (Великобританія, Нідерланди), обов'язкова/примусова передсудова (Італія) та рекомендована судом (Німеччина, Франція).
4	Цифровізація АВС: розвиток систем ОВС в Європі.
5	Використання штучного інтелекту з метою вирішення правових спорів.
6	Правова природа підсумкових актів інструментів АВС.
7	Роль нейтральної третьої сторони у деескалації конфлікту, розділенні емоцій від фактів та переведенні фокусу на спільні інтереси.
8	Формування культури мирного врегулювання спорів, пов'язаних із наслідками воєнних дій.
9	Особливості та специфіка застосування інструментів відновного правосуддя, реабілітації та подолання травми в умовах воєнного стану та у повоєнний період відбудови.
10	Виклики третейському судочинству в Україні.
11	Співвідношення міжнародного комерційного арбітражу та внутрішнього третейського розгляду: порівняльно-правовий аналіз.
12	Перспективи застосування комбінованих інструментів АВС у повоєнний період відбудови України.
13	Особливості травма-інформованого підходу при використанні інструментів АВС.
14	Особливості сприйняття та поведінки суб'єктів спору в умовах тривалого стресу та загрози життю: емоційна тунельність, когнітивні викривлення, підвищена агресивність або апатія.

15	Психоемоційний стан учасників правовідносин (цивільних осіб, військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів) та його вплив на здатність раціонально оцінювати правові позиції й ухвалювати виважені рішення.
16	Комунікативні інструменти та техніки деескалації напруги.
17	Оцінка придатності спору за участю носіїв травматичного досвіду до медитативних чи інших відновних процедур: індикатори переривання процедури та надання психологічної допомоги.

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента є засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички прийняття правових рішень. Відповіді на питання повинні бути законспектовані, їхнє викладення має бути стислим і чітким, обов'язковими є посилання на використані джерела. Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на семінарському занятті. Питання, відведені для самостійної роботи, виносяться на поточний,модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	**Інструменти альтернативного вирішення спорів (АВС) в системі захисту людських прав, свобод та інтересів**	Проаналізуйте: Правовідносини між гарантованим правом на доступ до суду та добровільною відмовою від державного суду на користь АВС. Правові наслідки недотримання обов'язкового досудового (доарбітражного) порядку врегулювання спору, передбаченого договором або законом. Межі втручання державних судів у процедури АВС (судовий контроль та сприяння: забезпечення позову, скасування рішення арбітражу, видача виконавчих листів).	10	13
2	**Виникнення та розвиток інструментів альтернативного вирішення спорів**	Розкрийте сенс та зміст: Інституціоналізації європейських моделей АВС. Проблеми забезпечення стандартів справедливого судочинства, гарантій конфіденційності та кібербезпеки під час використання цифрових інструментів АВС у Європі.	9	13
3	**Поняття, види та особливості інструментів альтернативного вирішення спорів**	Охарактеризуйте: Інститут судової медіації та інтеграція альтернативних процедур у цивільне та господарське судочинство європейських держав. Спеціалізовані позасудові інструменти врегулювання спорів у ЄС. Використання штучного інтелекту, алгоритмів автоматичного оцінювання претензій та	10	13

		електронної медіації для вирішення транскордонних та дрібних комерційних спорів.		
4	**Джерела правового регулювання інструментів альтернативного вирішення спорів та процесуальні передумови їх застосування**	Проаналізуйте: Процесуально-правові наслідки звернення до інструментів АВС. Вплив на позовну давність: особливості зупинення або переривання перебігу строків позовної давності. Наслідки для судового провадження: залишення позову без розгляду (у разі наявності дійсної третейської/арбітражної угоди) або відмова у відкритті провадження. Процесуальний статус та юридична сила підсумкових актів: порядок та підстави надання виконавчої сили угодам за результатами медіації, рішенням третейських судів та міжнародних арбітражів (видача виконавчих листів, оскарження та скасування).	10	13
5	**Правова природа конфлікту**	Охарактеризуйте: Конфлікт як природну складову суспільних відносин. Об'єктивні та суб'єктивні чинники виникнення конфліктів. Класифікація конфліктів за галузевою належністю. Поведінкові моделі та психологічні типи учасників юридичного конфлікту (стратегії Томаса-Кілманна). Комунікативні бар'єри та емоційна напруга як чинники блокування раціонального врегулювання спору.	9	13
6	**Медіація в системі альтернативного вирішення спорів. Травмо орієнтований підхід у медіації**	Проаналізуйте: Роль професійних об'єднань та саморегульованих організацій медіаторів у формуванні інституту медіації. Забезпечення доступу до медіації для вразливих категорій громадян. Виклики та тенденції: формування культури мирного врегулювання серед юристів та громадян, використання медіації для вирішення спорів, пов'язаних із наслідками воєнних дій, та впровадження онлайновіших форматів медіації.	9	13
7	**Відновне правосуддя в системі альтернативного врегулювання спорів**	Розкрийте сенс та зміст: Перших пілотних проєктів з примирення потерпілих і правопорушників за підтримки громадських та міжнародних організацій. Запровадження та масштабування пілотних проєктів програм відновлення для неповнолітніх. Оцінку ефективності програми відновлення для неповнолітніх: критерії застосування, запобігання повторним правопорушенням (рецидиву) та ресоціалізація підлітків.	9	13
8	**Переговори як інститут альтернативного**	Охарактеризуйте: Переговори за інтересами як автономна база та первинний елемент більшості комбінованих процедур АВС.	9	13

	врегулювання спорів	Юридичне оформлення результатів переговорів: протоколи про наміри, юридична сила угоди про врегулювання спору як цивільно-правового або господарського договору. Процесуальне значення переговорів: застереження про обов'язкове проведення переговорів перед зверненням до суду чи арбітражу та правові наслідки їх недотримання.		
9	**Третейський розгляд як інститут альтернативного вирішення спорів**	Розкрийте сенс та зміст: Трансформації меж арбітрабельності: аналізу переліку справ, що не підлягають розгляду третейськими судами. Баланс між захистом прав слабкої сторони (споживачів, працівників) та розвитком автономії волі сторін у комерційному секторі. Перспективи відновлення та розширення компетенції третейських судів у сферах господарських та корпоративних спорів за умови дотримання високих стандартів незалежності.	10	13
10	**Міжнародний комерційний арбітраж як інструмент альтернативного врегулювання спорів**	Проаналізуйте: Основні теорії правової природи арбітражу: договірна (контрактна), процесуальна (судова), змішана (гібридна) та автономна теорії. Юридична сила арбітражної угоди як автономного правочину та межі імперативного втручання держави. Співвідношення міжнародного комерційного арбітражу та внутрішнього третейського розгляду: порівняльно-правовий аналіз предметної компетенції та суб'єктного складу. Процесуальна взаємодія державних судів та арбітражу: заходи забезпечення позову, сприяння в отриманні доказів та перевірка компетенції.	10	13
11	**Комбіновані інструменти альтернативного вирішення спорів**	Проаналізуйте: Переваги гібридних моделей: поєднання гнучкості та орієнтації на інтереси (характерних для медіації) з остаточністю та обов’язковістю виконання рішення (характерними для арбітражу). Етичні та процесуальні ризики комбінованих процедур: проблема поєднання в одній особі ролей медіатора та арбітра, збереження принципу конфіденційності та забезпечення безсторонності. Особливості впровадження Рад з вирішення спорів та гібридних процедур у будівельній та інфраструктурній сферах України.	9	13

Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни використовуються сучасні освітні технології, які ефективно поєднуються з традиційними методами викладання з тією метою, щоб поліпшити процес навчання та зробити його більш ефективним та доступним для здобувачів.

- вербальні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо);
- наочні методи (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали тощо);

- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, законодавчо-нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- комп'ютерні засоби навчання (онлайн курси – ресурси, web-конференції, вебінари тощо);
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Система контролю та оцінювання

Застосовується кумулятивний метод: 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті. З них до 10% балів (не більше 5 балів) студент може набрати під час опанування ним за його ініціативою окремих питань, що стосуються проблематики освітнього компоненту, в межах неформальної освіти. Для цього він повинен узгодити з лектором курс онлайн навчання та надати відповідний належно оформлений сертифікат. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час комп'ютерного тестування по вирішенню ним тестів та кейсів з навчальної дисципліни та письмового екзамену (у формі підготовки презентацій) або поєднання двох попередніх форм.

Форми контролю

- **Поточний контроль:** здійснюється на заняттях (які можуть проводитися в окремих випадках за допомогою онлайн платформи GoogleMeet) шляхом застосування інтерактивних методик викладу лекційного матеріалу із залученням слухачів лекцій до обговорення проблемних питань, індивідуальне і фронтальне усне опитування, експрес-опитування; письмові самостійні роботи (есе); ведення термінологічного словника; практичні, індивідуальні та самостійні завдання; тестування; проєкти (індивідуальні та командні; дослідницько-творчі та ін.); презентація і захист результатів виконаних завдань і досліджень; презентації та виступи на наукових заходах; вирішення ситуаційних завдань, кейсів; робота з літературою щодо альтернативних способів вирішення спорів, самоконтроль тощо. Особливого значення набуває така форма контролю й оцінювання навчальних досягнень слухачів як проведення модельних медіацій, переговорів та арбітрування щодо різних видів конфліктних ситуацій.

Підсумковий контроль – екзамен, який відбувається у змішаній формі і передбачає написання слухачами індивідуальних досліджень з питань правової природи конфліктів, правової природи інтересів та потреб, основних видів інструментів альтернативного вирішення спорів, правової природи інструментів альтернативного вирішення спорів тощо та особливостей її застосування (у формі презентацій) та вирішення тестів різної складності.

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (мінус 1 бал за кожен день порушення дедлайну). Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді тощо).

Академічна доброчесність. Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.

Відвідування занять. Відвідування занять - обов'язкова умова виконання навчального плану дисципліни. За відсутності здобувача на практичному занятті він втрачає можливість отримати бали як результат його оцінювання по конкретній темі. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критерії оцінювання:

поточний контроль: здійснюється на заняттях (які можуть проводитися в окремих випадках за допомогою онлайн платформи GoogleMeet) шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних

глосаріїв тощо); виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань та задач-казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю здобувачів у парах та малих групах; самоконтролю тощо.

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання різноманітних (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання різноманітних джерел, законодавчих актів, прикладів і фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Вищими балами оцінюється самостійний обґрунтований погляд здобувача щодо конкретної практичної ситуації або проблеми.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час практичного заняття, тестування з теми практичного заняття	**Критерії оцінювання**
5 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4 бали	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
3 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
2 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.

1 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Складання словника основних термінів, що визначені програмою курсу (за темами):

Програмою курсу визначено перелік ключових термінів, що розкривають зміст кожної теми. Студентам пропонується скласти словник основних термінів з конкретної теми на останніх сторінках опорного конспекту лекцій.

2 бали нараховуються студентам, які не лише склали повний перелік визначених термінів з конкретної теми, а й можуть вільно розтлумачити їх зміст.

1 бал нараховуються студентам, які склали неповний перелік визначених термінів з конкретної теми і не можуть їх розтлумачити без конспекту.

Використання результатів неформальної освіти:

3 бали нараховується за успішні сертифікати онлайн навчання на інтернет ресурсах щодо окремих питань запланованих тем робочої програми.

Ведення опорного конспекту лекції:

Опорний конспект лекції (ОКЛ) – вид навчально-методичного посібника, в якому стисло і системно викладено основний теоретичний матеріал у формі основних понять і положень, що структурно й логічно пов’язані між собою. Дані поняття та положення є лише опорними сигналами, вони вимагають пояснень і визначень, що мають записати студенти під час лекції. Його ведення сприяє системному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє простежити структурні зв’язки між різними поняттями, положеннями, концепціями, проблемами, теоріями тощо.

Кожен студент повинен мати ОКЛ на лекціях і вести в ньому записи власноруч. Під час аудиторної роботи з ОКЛ студенти записують основні тези лекції та пояснення викладача у визначеному в конспекті полі. Під час самостійної роботи рекомендується доповнити записи лекції та завершити виконання завдань, що були зазначені в Робочій програмі навчальної дисципліни.

2 бали нараховуються студентам, які в повному обсязі самостійно і творчо опрацювали всі питання лекції і вільно володіють її змістом.

1 бал нараховується студентам, які опрацювали лише окремі питання лекції і не достатньо вільно володіють її змістом.

Підготовка творчих завдань(есе, дайджест):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену Робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе – це самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання.

Дайджест – це добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкрити різні точки зору на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2 бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

Ведення конспекту першоджерел:

2 бали отримують студенти, які опрацювали всю необхідну обов'язкову літературу, засвоїли її основні теоретичні положення, вміють їх пояснити і розтлумачити.

1 бал отримують студенти, котрі опрацювали не всю необхідну літературу, не завжди розуміють її вихідні теоретичні положення, поверхово їх пояснюють.

Критерії підсумкового семестрового контролю знань студентів

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що у формі екзамену. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, задачі, ситуаційні завдання тощо, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку **A**. При цьому оцінку – 100 балів (за шкалою ЧНУ ім.Ю.Федьковича), як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили незначні неточності, ставлять оцінку **B**;

– здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку **C**;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння Робочою програмою навчальної дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку **D**;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку **E**.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки **FX** або **F**, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль, а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ECTS**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно

Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Критерії оцінювання комплексної підсумкової презентації:

Критерій оцінювання	Показники та розподіл балів
1. Зміст, обсяг та повнота розкриття теми *(до 5 балів)*	• **5 балів:** Тема розкрита повністю. Обсяг (30–40 слайдів) дотриманий. Матеріал актуальний. • **3–4 бали:** Тема розкрита достатньо, але є незначні прогалини, окремі питання не розкриті. Обсяг 20–29 слайдів. • **1–2 бали:** Поверхневе висвітлення теми. Обсяг менше 20 слайдів. • **0 балів:** Зміст не відповідає темі або робота не подана.
2. Аналітичний рівень та критичне мислення *(до 5 балів)*	• **5 балів:** Присутній глибокий аналіз, власні висновки автора, критична оцінка даних, практичні кейси. • **3–4 бали:** Робота містить аналіз, але переважає компілятивний характер. Висновки спрощені. • **1–2 бали:** Матеріал подано як реферат/переказ без аналізу та власних висновків. • **0 балів:** Відсутність аналітичної складової.
3. Академічна доброчесність та джерела *(до 5 балів)*	• **5 балів:** Дотримано норм академічної доброчесності. Використано фахові джерела, наявні цитування. • **3–4 бали:** Належні джерела, але є незначні огріхи в оформленні посилань. • **1–2 бали:** Використано неналежні джерела. Посилання відсутні або оформлені некоректно. • **0 балів:** Виявлено ознаки академічного плагіату.
4. Візуальне оформлення та структура *(до 5 балів)*	• **5 балів:** Логічна структура (вступ, основна частина, висновки). Висока якість візуалізації (схеми, графіки). Єдиний стиль. • **3–4 бали:** Структура витримана, але слайди перевантажені текстом. Недостатньо графіків. • **1–2 бали:** Низька якість оформлення (поганий шрифт, відсутність структури). • **0 балів:** Оформлення унеможливлює сприйняття матеріалу.
5. Дотримання часового регламенту *(до 5 балів)*	• **5 балів:** Надіслано **не пізніше ніж за 7 днів до іспиту**. • **3-4 бали:** Запізнення на 1–2 дні без поважної причини.

	• **1-2 бал:** Подано за 1–2 дні до іспиту. • **0 балів:** Подано в день іспиту.

Критерії оцінювання підсумкового тестування:

Підсумковий тестовий контроль здійснюється в день іспиту з використанням електронного навчального курсу на платформі Moodle. Тестування спрямоване на об'єктивну перевірку рівня засвоєння теоретичного матеріалу, термінологічної бази дисципліни. Загальні параметри проведення тестування:

Загальна кількість завдань: 50 питань.

Максимальна кількість балів: 25 балів.

Рівень складності: єдиний рівень складності для всіх завдань.

Тривалість тестування: 100 хвилин (з розрахунку 2 хвилини на одне завдання).

Формування варіанта: автоматична генерація унікального тестового набору для кожного здобувача із загального банку тестових завдань.

Відповідно до вимог НАЗЯВО щодо стандартизації та прозорості критеріїв оцінювання, всі завдання тесту мають однакову питому вагу та єдину шкалу нарахування балів: 0.5 балів за кожне правильно виконане завдання або 0 балів – надано неправильну відповідь або відповідь відсутня.

Здобувачу надається 1 спроба.

Академічна доброчесність: для забезпечення об'єктивності застосовується випадковий порядок відображення питань та перемішування варіантів відповідей для кожного здобувача.

При встановлені факту використання студентом під час тестування будь-яких допоміжних джерел інформації, про це складається відповідний протокол, тестування такого студента припиняється з виставленням йому за цей елемент іспиту оцінки «0».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)											Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2							
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	50	100
5	5	4	4	5	5	4	4	5	4	5		

Т1, Т2 ... Т9 – теми змістових модулів.

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Обґрунтуйте місце інструментів альтернативного вирішення спорів в системі захисту людських прав, свобод та інтересів.
2. Обґрунтуйте антропосоціокультурні передумови появи медіації як цінності.
3. Аргументуйте у чому проявляється справедливість медіації.
4. Обґрунтуйте відмінність медіації від комбінованих інструментів вирішення спорів.
5. Обґрунтуйте відмінність медіації та класичних переговорів.
6. Обґрунтуйте відмінність медіації та арбітражу.
7. Обґрунтуйте природу людського права на медіацію.
8. Розкрийте властивості медіації як суспільного блага.
9. Розкрийте властивості медіації як соціальної послуги.
10. Розкрийте міждисциплінарну природу медіації.
11. Аргументуйте, чому довіра є базовою передумовою медіації.
12. Розкрийте передумови та причини виникнення відновного правосуддя як інструменту АВС.
13. Розкрийте основні концепції обґрунтування відновного правосуддя як альтернативи кримінальному правосуддю.
14. Порівняйте міжнародні та національні стандарти відновного правосуддя.
15. Здійсніть порівняльний аналіз форм і моделей відновного правосуддя.

16. Проаналізуйте спільне та відмінну у відновному правосудді і кримінальному судочинстві.
17. Розкрийте особливості відновного правосуддя за участю неповнолітніх.
18. Розкрийте як взаємопов'язані феномени відновне правосуддя та людські права.
19. Розкрийте особливості застосування процедур з відновного правосуддя у справах з неповнолітніми в Україні.
20. Обґрунтуйте принципи відновного правосуддя.
21. Розуміння конфлікту як власності при обґрунтуванні концепції відновного правосуддя.
22. Розкрийте особливості стратегії поведінки особистості в конфлікті.
23. Розкрийте поняття, природу та моделі позицій сторін у конфлікті.
24. Розкрийте поняття, природу та види інтересів та потреб сторін у конфлікті.
25. Обґрунтуйте особливості фасилітація комунікації між сторонами під час переговорів.
26. Обґрунтуйте особливості медіабельності ситуації: практичний аспект.
27. Розкрийте як взаємопов'язані феномени медіація та права людини.
28. Генезис та інституційні засади запровадження альтернативних способів вирішення спорів.
29. Розкрийте систему альтернативного вирішення спорів та її ключові елементи.
30. Види інструментів АВС за ознаками самостійності та характеру конфлікту.
31. Види інструментів АВС за ознаками залученості третіх осіб та обов'язковості застосування.
32. Претензійний порядок як інструмент АВС.
33. Розкрийте поняття, сутність та природу фасилітації як альтернативного способу вирішення спорів.
34. Розкрийте поняття, сутність та правову природу арбітрування як альтернативного способу вирішення спорів.
35. Розкрийте основні критерії арбітрабельності спорів.
36. Обґрунтуйте особливості арбітражної угоди.
37. Проаналізуйте правові статуси Суддя VS арбітр VS медіатор.
38. Охарактеризуйте переваги та недоліки нотаріуса як медіатора.
39. Охарактеризуйте переваги та недоліки адвоката як медіатора.
40. Поясніть принципи медіації.
41. Розкрийте особливості медіаційної угоди та угоди за результатами медіації.
42. Розкрийте особливості основних видів та моделей медіації.
43. Розкрийте процедуру медіації.
44. Розкрийте особливості оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу.
45. Розкрийте поняття, сутність та правову природу третейського врегулювання спорів.
46. Обґрунтуйте особливості третейської угоди.
47. Розкрийте особливості рішень третейського суду.
48. Розкрийте поняття, сутність та правову природу міні-суду та приватного правосуддя як альтернативних способів розв'язання конфліктів.
49. Розкрийте поняття, сутність та соціально-правову природу човникової медіації як альтернативного способу вирішення спорів.
50. Опишіть моделі медіації залежно від порядку застосування процедури медіації сторонами: добровільна; обов'язкова медіація.
51. Опишіть моделі медіації залежно від приналежності до тої чи іншої сфери правового регулювання: приватна, публічна (судова).
52. Обґрунтуйте особливості альтернативних способів вирішення спорів крізь призму Кримінально-процесуальний кодексу України.
53. Обґрунтуйте особливості альтернативних способів вирішення спорів крізь призму Цивільного кодексу України та Цивільно-процесуального кодексу України.
54. Обґрунтуйте особливості альтернативних способів вирішення спорів крізь призму

Господарського процесуального кодексу України.
55. Обґрунтуйте соціальну природу феномена переговорів.
56. Розкрийте види та умови ефективного ведення переговорів.
57. Розкрийте стилі та тактичні прийоми проведення переговорів.
58. Розкрийте особливості процесу ведення переговорів.
59. Обґрунтуйте типові помилки при веденні переговорів.
60. Розкрийте складові елементи стратегії переговорів.
61. Розкрийте критерії класифікації тактик переговорів.
62. Проаналізуйте міжнародні стандарти медіації розроблені в рамках ООН та її спеціалізованих установ.
63. Проаналізуйте міжнародні стандарти медіації розроблені в рамках Світової організації торгівлі.
64. Обґрунтуйте сферу застосування та систему міжнародного комерційного арбітражу.
65. Обґрунтуйте особливості джерел правового регулювання міжнародного комерційного арбітражу.
66. Обґрунтуйте особливості принципів та стандартів медіації для потерпілих від злочинів, передбачені у Рекомендаціях Ради Європи.
67. Розмежуйте повноваження посередника та арбітра.
68. Аргументуйте відмінність арбітражу ad hoc від інституційного арбітражу ік інструментів АВС.
69. Розкрийте особливості правового регулювання визнання арбітражних угод і судового визнання і приведення у виконання іноземних арбітражних рішень.
70. Розкрийте особливості комбінованих інструментів альтернативного вирішення спорів та їх види.
71. Розкрийте ключові відмінності правового регулювання судового вирішення спорів та АВС.
72. Виділіть та обґрунтуйте основні періоди у розвитку АВС.
73. Розкрийте особливості формування та регулювання АВС з XI до кінця XVIII ст.
74. Розкрийте особливості формування та регулювання АВС з XIX ст. по сьогодні.
75. Обґрунтуйте запровадження в Україні інструментів АВС через аналіз «Копенгагенських критеріїв».
76. Розкрийте зміст ключових доповідей конференції ім. Р.Паунда, щодо широкого запровадження інструментів АВС.
77. Розкрийте особливості запровадження та правового регулювання інструментів АВС у Великобританії.
78. Розкрийте особливості запровадження та правового регулювання інструментів АВС у Німеччині.
79. Розкрийте особливості запровадження та правового регулювання інструментів АВС у Нідерландах.
80. Розкрийте, проблемні питання правового регулювання третейського судочинства в Україні.
81. Розкрийте переваги та недоліки Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р.
82. Розкрийте переваги та недоліки Європейської конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 р.
83. Розкрийте переваги та недоліки Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 р.
84. Розкрийте переваги та недоліки ключових регіональних конвенцій щодо окремих інструментів АВС.
85. Розкрийте переваги та недоліки Двосторонніх міжнародних договорів щодо окремих інструментів АВС .

86. Розкрийте переваги та недоліки Типового закону ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж 1985 р.
87. Розкрийте переваги та недоліки Типового закону ЮНСІТРАЛ щодо міжнародних комерційних процедур 2002 р.
88. Розкрийте переваги та недоліки Арбітражного регламенту ЮНСІТРАЛ 1976 р. та Погоджувального регламенту ЮНСІТРАЛ 1980 р.
89. Розкрийте переваги та недоліки Директиви № 2013/11/ЄС Європейського парламенту і Ради від 21.05.2013 року *"Про альтернативне вирішення спорів зі споживачами"*.
90. Розкрийте переваги та недоліки Постанови (ЄС) 524/2013 Європейського парламенту та Ради від 21 травня 2013 р. "*Про онлайн вирішення спорів із споживачами та про внесення змін до Регламенту (ЄС) №2006/2004 і Директиви 2009/22 /ЕС (Постанова про онлайн вирішення спорів із споживачами)*".
91. Розкрийте переваги та недоліки Резолюції Європарламенту від 25 жовтня 2011 р., (2011/2117(INI), "*Щодо альтернативного вирішення спорів в цивільних, комерційних та сімейних справах*".
92. Розкрийте переваги та недоліки Директиви № 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради "*Про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах"*.
93. Розкрийте переваги та недоліки Консультаційного документу, схвалений Єврокомісією 11 грудня 2008 р. "*Про альтернативне вирішення спорів в галузі фінансових послуг*", а також "*Підсумкове узагальнення відповідей на публічну консультацію про альтернативне вирішення спорів в галузі фінансових послуг*" від 14 вересня 2009 року.
94. Розкрийте переваги та недоліки *Європейського кодексу поведінки (етики) медіаторів 2004 року,* розроблений за підтримки Європейської Комісії.
95. Розкрийте переваги та недоліки «Зеленої книги», схвалена Єврокомісією 19 квітня 2002 р. COM (2002)196 "*Щодо альтернативного вирішення спорів в цивільних та комерційних справах*".
96. Розкрийте переваги та недоліки Рекомендації Комісії 2001/310/ЄК від 4 квітня 2001 р. "*Про принципи діяльності інституцій, задіяних в консенсуальному вирішенні спорів із споживачами"*
97. Розкрийте переваги та недоліки Резолюції Ради (2000/С 155/01) від 25 травня 2000 р. "*Щодо загальносоюзної мережі національних органів для позасудового вирішення спорів із споживачами*".
98. Розкрийте переваги та недоліки Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R(2002)10 *"Щодо медіації в цивільних справах",* схвалена 19 вересня 2002 року
99. Розкрийте переваги та недоліки Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R(2001)9 "*Щодо альтернатив судовому вирішенню спорів між органами управління та приватними суб'єктами"*, схвалена 5 вересня 2001 року.
100. Розкрийте переваги та недоліки Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R(99)19 "*Щодо медіації в карних (кримінальних) справах"*, схвалена 15 вересня 1999 року.
101. Розкрийте переваги та недоліки Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R(98)1 *"Щодо сімейної медіації",* схвалена 21 січня 1998 року.
102. Розкрийте переваги та недоліки Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Зарахування результатів неформальної освіти

Зарахування результатів неформальної освіти здійснюється на основі Положення Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у системі формальної освіти)» (зі змінами). У межах навчальної дисципліни передбачається можливість врахування результатів неформальної освіти здобувачів. Зарахування здійснюється у випадку відсутності студента на практичному занятті з поважних причин та неможливості отримати бали в аудиторній формі.

До зарахування приймаються результати проходження окремих тем дисципліни на авторитетних онлайн-платформах, наприклад, *Coursera, Prometheus*, навчальних курсів HELP та інші визнані освітні ресурси за умови підтвердження у вигляді сертифіката за результатами навчання. За наявності належного сертифіката здобувачу освіти нараховується ***3 бали*** за відповідну тему, що прирівнюється до оцінювання виконання завдань практичного заняття.

Рекомендована література

Нормативні джерела

1. Directive 2013/11/EU of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on alternative dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Directive on consumer ADR). URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:165:0063:0079:EN:PDF
2. European Commission Recommendation on the principles applicable to the bodies responsible for out- of-court settlement of consumer dispute // Official Journal of the European Union. L115/31. 17.04.1998. URL: http://europa.eu/legislation_summaries/con-sumers/protection_of_consumers/l32031_en.htm
3. Green Paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law. Brussels. 19.04.2002. URL: http:// www.abgs.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_6_raporlar/1_2_green_papers/com2002_green_paper_on_alternative_dispute_resolution.pdf
4. Regulation (EU) No 524/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on online dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Regulation on consumer ODR). URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:165:0001:0012:EN:PDF
5. Вашингтонська конвенція про врегулювання інвестиційних спорів між державами і фізичними та юридичними особами інших держав від 18.05.1965 р. із змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text
6. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами у відповідності з статутом ООН від 24.10.1970р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_569
7. Про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах: Директива № 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради від 21.05.2008 р. із змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95#Text
8. Європейська конвенція про зовнішньо-торговельний арбітраж 1961 року із змінами та доповненнями. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_069
9. Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж від 21.04.1961 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/iaws/show/995_069
10. Європейський кодекс поведінки для медіаторів. URL: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf
11. Загальна декларація прав людини Прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Стор. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008.
12. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 рокую URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text
13. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. із змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text
14. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 р. із змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text
15. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998 р. з змінами та доповненнями. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text
16. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text
17. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12.2010 № 2862-VI. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text
18. Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про доповнення до інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 листопада 2012 р. № 223-1679/0/4-12 "Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод" від 05 квітня 2013 р. № 223-558/0/4-13. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2013. № 3. С. 28-32. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Chcks_2013_3_5.pdf
19. Кодекс етики та деонтології медіаторів, затверджений ГА ООН від 2006 року. URL: http://ukrmediation.com.ua/ua/pro-tsentr/kodeks-etyky-mediatora
20. Конвенцію ООН "Про міжнародні угоди за результатами медіації" (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation), (так звана Сінгапурська конвенція) від 7 серпня 2019 р. URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-4&chapter=22&clang=_en
21. Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 7.07.2006 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_070
22. Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (так звана Нью-Йоркська конвенція) від 10.06.1958 р. із змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_070
23. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. Стор. 270.
24. Конвенція про мирне вирішення міжнародних конфліктів від 18.10.1907р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_938
25. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_060
26. Конституція України. Офіційний текст в редакції Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо правосуддя, що набрав чинності 30.09.2016р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
27. Про альтернативне вирішення спорів в галузі фінансових послуг: Консультативний документ, схвалений Єврокомісією від 11.12.2008р. URL: http://ec.europa.eu/internal_market/finservicesretail/docs/redress/consultation_summary_en.pdf
28. Підсумкове узагальнення відповідей на публічну консультацію про альтернативне вирішення спорів в галузі фінансових послуг: Консультативний документ, схвалений Єврокомісією від 14.09.2009 р.: http://ec.europa.eu/internal_market/finservicesretail/docs/redress/consultation_summary_en.pdf
29. Модельний закон (акт) Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (UNCITRAL) про міжнародну комерційну узгоджувальну процедуру, схвалений резолюцією 55-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, № A/RES/57/18 (2002).
30. Погоджувальний регламент ЮНСІТРАЛ від 4 грудня 1980р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_063
31. Положення про порядок забезпечення гарантій незалежним посередникам, членам примирних комісій і трудових арбітражів (трудовим арбітрам) : затверджене наказом Національної служби посередництва і примирення від 13.07.2012 р. № 82 / Національна служба посередництва і примирення. URL : http://www.nspp.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3732:2012-07-27-14-13-12&catid=6:2009-12-29-19-38-17&Itemid=22
32. Про місце жертв злочинів у кримінальному судочинстві: Основоположне рішення Ради ЄС (2001/220/JHA) від 15.03.2001 р. URL: http://uccg.org.ua/bulletin/Articles/03/04Zakonodavchi_zasady/030401.pdf

33. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні: наказ Генерального прокурора України від 19.12.2012 року №4гн. URL: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.mlitions&ec94102
34. Про основні принципи застосування програм відновного правосуддя у кримінальних справах: Резолюція 2000/14 Економічної і соціальної ради ООН від 27.07.2000р.
35. Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.99 р.: URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-99
36. Регламент Арбітражного інституту Торговельної палати м. Стокгольма. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752_050#Text
37. Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України від 1.01.2018 р. URL: http://arb.ucci.org.ua/icac/docs/ICAC_Rules_New_ua.pdf
38. Головні принципи застосування програм відновного правосуддя в кримінальних справах: Резолюція Економічної та соціальної ради ООН від 24.07.2002р. URL: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/1Uvenal_Const.indd.pdf
39. Розробка та здійснення засобів посередництва та поновлювального правосуддя в галузі кримінального правосуддя: Резолюція Економічної та соціальної ради ООН від 04.05. 1999р. URL: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/1Uvenal_Const.indd.pdf
40. Щодо альтернативного вирішення спорів в цивільних, комерційних та сімейних справах: Резолюція Європарламенту від 25.10.2011 р. URL: http://www.europarl.europa.eu/
41. Про основні принципи програми відновного правосуддя у кримінальних справах: Резолюція ООН від 24 липня 2002 р. URL: http://www.commonground.org.ua/dld/RJU_bulletin/RJU.Vol.12.content_ukr.html
42. Щодо загальносоюзної мережі національних органів для позасудового вирішення спорів із споживачами: Резолюція Ради (2000/C 155/01) від 25.05.2000 р. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:32000Y0606(01)
43. Щодо шляхів полегшення доступу до правосуддя: Рекомендація № R (81) 7 від 14.05.1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_133#Text
44. Щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами і сторонами-приватними особами: Рекомендація Rec (2001) 9. URL: http://www.cdms.org.ua/index.php/addressing-public-arguments-mnua/mediation-and-negotiation-mn-ua/112-recommendation-rec-2001-9-artua.html
45. Щодо альтернатив судовому вирішенню спорів між органами управління та приватними суб'єктами: Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(2001)9 від 5.09.2001 року. URL: http://www.cdms.org.ua/index.php/addressing-public-arguments-mnua/mediation-and-negotiation-mn-ua/113-recommendation-rec-2001-9-artua.html
46. Щодо медіації в сімейних справах: Рекомендація Комітету Ради Міністрів Ради Європи №R(98), схвалена 21.01.1998 р. URL: https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1153972&SecMode=1&DocId=450792&Usage=2
47. Про медіацію у кримінальних справах: Рекомендація Комітету Ради Міністрів Ради Європи №R(99) 19 від 15 вересня 1999р. URL: http://www.mediacio.hu/files/EU_dok/CoE_R(99)19_mediation.pdf
48. Щодо добровільного примирення та арбітражу: Рекомендація Міжнародної організації праці від 26.09.1951 р. № 92. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_232
49. Про медіацію у цивільних справах: Рекомендація Ради Європи Rec (2002) 10 від 18.09.2002р. URL: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1568851&Site=CM
50. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім «Кампус Коттон клаб» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про

досудове врегулювання спорів) від 09.07.2002 р. № 15–рп/2002 / Верховна Рада України. Законодавство України. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-02
51. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51-го народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців сьомого, одинадцятого ст. 2, ст. 3, п. 9 ст. 4 та розд. VIII "Третейське самоврядування" Закону України "Про третейські суди" (справа про завдання третейського суду). *Вісник Конституційного Суду України*. 2008. № 1. С. 125.
52. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої ст. 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб): 202 Рішення Конституційного Суду України від 7 травня 2002 р. № 8-рп/2002. *Офіційний вісник України*. 2002. № 20. Ст. 993.
53. Про міжнародний торговий арбітраж: Типовий закон ЮНСІТРАЛ від 21.06. 1985 р. із змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_879
54. Про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру з настановами щодо її впровадження й застосування: Типовий закон ЮНСІТРАЛ від 24.06.2002 р: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_l17
55. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
56. Узагальнення практики застосування судами Закону України «Про третейські суди». URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n_005700-09
57. Про утворення Національної служби посередництва і примирення: Указ Президента України від 17.08.1998 р. зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1258/98#Text
58. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Офісу Генерального прокурора підписали 22 липня 2024 року. URL: https://legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/nakaz-vidnovne-pravosuddya.pdf

Основна (базова) література

1. Farrah Azwanee Binti Aminuddin. The compatibility of dispute resolution mechanisms with national culture in the construction industry – a case study of the malaysian statutory adjudication regime. School of the Built Environment The University of Salford Salford, UK Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements of the Degree of Doctor of Philosophy 2019. URL: http://usir.salford.ac.uk/id/eprint/56047/1/combinepdf.pdf
2. Human Rights and Conflict Resolution Bridging the Theoretical and Practical Divide. Edited by Claudia Fuentes Julio and Paula Drumond. 2018, Routledge 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon OX14 4RN // URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Human_Rights_and_Conflict_Resolution_Bri.pdf
3. Ilias Bantekas, Hamad Bin Khalifa University, Qatar, Pietro Ortolani, Radboud Universiteit Nijmegen, Shahla Ali, The University of Hong Kong, Manuel A. Gomez, Florida International University, Michael Polkinghorne. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. A Commentary. Cambridge University Press. February 2020. **DOI:**https://doi.org/10.1017/97811086333. URL: https://www.cambridge.org/core/books/uncitral-model-law-on-international-commercial-arbitration/CC3C5F7998BB5C3E645A4F51DD471465
4. Jenna Sapiano. Peace Settlements and Human Rights. Courts Working Paper Series, No. 161, 2019. Forthcoming in Mark Retter, Andrea Varga and Marc Weller (eds.) International Law and Peace Settlements (CUP, 2020). URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Peace_Settlements_and_Human_Rights.pdf
5. LB-602: Alternative Dispute Resolution Reading Materials Prepared by Ved Kumari, Usha Tandon, Sunanda Bharti, Ashish Kumar, Neelam Tyagi. Faculty of Law, University of Delhi January, 2020. URL: http://lawfaculty.du.ac.in/files/course_material/VI_Term/LB-602-

%20Alternative%20Dispute%20Resolution%20-%20OK%20(1).pdf
6. Lee, Chia Kuang. Decision Making in Alternative Dispute Resolution (ADR) Use in Construction Projects: A Planned Behaviour Approach. A thesis submitted in fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Civil Engineering, The University of Auckland, 2017. URL: https://researchspace.auckland.ac.nz/bitstream/handle/2292/34667/whole.pdf?sequence=2
7. Leon E. Trakman and Hugh Montgomery. The 'judicialization' of international commercial arbitration: pitfall or virtue? *Leiden journal of international law*. 405 (2017). 30 Unswlrs. 65. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/SSRN-id3050301.pdf
8. Petro Patsurkivskyy, Ruslana Havrylyuk, Illia Yuriichuk. Mediation as an anthroposociocultural value. *European Journal of Law and Public Administration*. 2020. Volume 7. Issue 2, pp. 137-150 URL: https://doi.org/10.18662/eljpa/7.2/134
9. Petro Patsurkivskyy, Ruslana Havrylyuk, Mediation as a value and chance for Ukraine. *Legal Bulletin*. "KPOK" University. Issue 2. Kyiv, 2021. p. 54-62.
10. Reyadh Mohamed Seyadi. Challenges in implementing the 1958 New York Convention: A case study of the Arab Gulf States. A thesis submitted in partial fulfilment of the requirements of the University of Sheffield for the degree of Doctor of Philosophy University of Sheffield School of Law December 2015. URL: https://etheses.whiterose.ac.uk/13192/1/P.h.D%20thesis.pdf
11. Sarah Ultes. International mediation quo vadis? The UN as Mediator in Yemen's Complex Civil War Achievements, Challenges and Lessons Learned from 2015-2018. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/INTERNATIONAL_MEDIATION_QUO_VADIS.pdf
12. Адвокат та медіація. / Г.Гаро, А.Зернова, Г.Єременко, Р.Коваль, С.Погоріла, В.Поліщук, О.Помазановська, Л.Романадзе, М.Саєнко, В.Ситюк. Харків: ФАКТОР-МЕДІА, 2022. 112 с.
13. Альтернативні способи вирішення спорів у кримінальному провадженні / Волкотруб С. Г., Крушинський С. А., Луцик В. В. та ін.; під ред. У. Гелльманна, В. В. Луцика. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2015. 204 с.
14. Альтернативні способи вирішення спорів: навчальний посібник./ за заг. ред. Ю.Д.Притики. Харків: Право, 2019. 264 с.
15. Альтернативні способи вирішення спорів: підручник./ за заг. ред. Ю.Д.Притики. [Кол. авторів Ю.Д.Притика, Р.Ю.Ханик-Посполітак, С.О.Кравцов та ін.]. Київ: Дакор, 2021. 436 с.
16. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України : навчальний посібник / Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б., Грабар Н. М., Дутко А. О., Юркевич Ю. М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. ВербиСидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с.
17. Альтернативні способи вирішення цивільно-правових спорів: підручник./ за заг. ред. Н.Ю.Голубєвої. Одеса: Фенікс, 2021. 344 с.
18. Біцай А. В. Участі адвоката в медіації : монографія/ А. В. Біцай; за заг. ред. Проф. О.Г.Яновської. Київ: Алерта 2017. 260с.
19. Вступ до альтернативного вирішення спорів: навч. посіб./ Г.В. Анікіна, Ю.В.Білоусов, [та ін.]; під ред. У.Хелльмана, Н.Л.Бондаренко-Зелінської. Хмельницький: Хмельницький ун-т управління і права, 2017. 234 с.
20. Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С. Медіація як цінність: монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. 2023. 466 с.
21. Кінаш Н. Б. Медіація — альтернативний правовий інструмент захисту прав людини. Юрид. наук. електрон. журн. 2023. № 1. С. 107–109. URL : http://lsej.org.ua/1_2023/23.pdf
22. Горецький Олег. Медіація: український досвід і Європейський вибір. Київ: Видавництво Українська Правда, 2025. 224 с.
23. Мазаракі Н.А. Медіація в Україні: теорія і практика: монографія. Київ: Інститут законодавства ВР України, 2018. 276 с.
24. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.] ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.
25. Фішер Р., Юрі У., Петтон Ю. Шлях до Так. Як вести переговори, не здаючи позицій. Київ

: Основи, 2016. 220 с.

Додаткова література

1. Fedorchuk Maryna, Mediation in criminal cases: comparative legal analysis. “Legal Bulletin”: Collection of Scientific Works. “KROK” University Special Edition (Iss.2). Kyiv. 2021, pp.63-68.
2. Havrylyuk R. O., Patsurkivskyy P. S. SECTION 5. Legislative regulation of mediation principles: the experience of Ukraine. (P. 79 - 98) in: Human rights and public governance in modern conditions : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 952 p.
3. Havrylyuk, R., Patsurkivskyy, P. Implementation of European legal standards into Ukraine’s transitional justice system to ensure contextual legal certainty. Cadernos de Dereito Actual. Nº. 32, 2026, págs. 364-387. https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57225933437&origin=resultslist
4. Petro Patsurkivskyy, Ruslana Havrylyuk. Mediation as a Way of Constructing Social Reality (Chapter 8. S. 57-78) in book: Mediation in progress. Collection of articles by participants of the Mediation project: Training and Society Transformation / MEDIATS 599010-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA2-CBHE-JP. 2022. 155 s.
5. Petro Patsurkivskyy, Ruslana Havrylyuk, Illia Yuriichuk. Mediation as an anthroposociocultural value. *European Journal of Law and Public Administration.* 2020, Volume 7, Issue 2, pp. 137-150 https://doi.org/10.18662/eljpa/7.2/134
6. Petro Patsurkivskyy, Ruslana Havrylyuk, Mediation as a value and chance for Ukraine. *Legal Bulletin. “KPOK” University*. Issue 2. Kyiv, 2021. p. 54-62.
7. Ruslana Havrylyuk. Legal Characteristics of Mediation. *European Journal of Law and Public Administration,* 2019, Volume 6, Issue 2, pp. 46-60 https://doi.org/10.18662/eljpa/84
8. The potential of restorative justice in cases of violent extremism and terrorism. Publications Office of the European Union. 2021.
9. Бут І. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2016. 229 с.
10. Гаврилюк Р. Зумовленість правової природи медіації буттєвим устроєм людського світу. *Право України*. 2018. № 5. С. 181-195.
11. Гаврилюк Р. О. Чи є врегулювання спору за участю судді згідно чинного законодавства України присудовою медіацією? *International scientific and practical conference «European potential for the development of legal science, legislation and law enforcement practice»* : conference proceedings, February 26–27, 2021. Wloclawek, Republic of Poland : «Baltija Publishing». 256 pages.
12. Гаврилюк Р. О., Пацурківський П. С. Антропосоціокультурний код медіації як альтернативи судочинству. *Ампаро.* 2023. № 3. С. 5-14.
13. Гаврилюк Р. О., Пацурківський П. С. Законодавче регулювання принципу конфіденційності медіації в Україні. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах*: Матеріали VI Міжнародного правничого форуму, м. Чернівці, 9 червня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 182-186.
14. Гаврилюк Р., Нестеренко Л. Медіація крізь призму мистецтва. *Мистецтво як культурно-освітній бренд: проблеми і пріоритети розвитку*: збірник матеріалів ІІ Міжнародного симпозіуму, присвяченого 150-річчю заснування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та 80-річчю заснування ЮНЕСКО (21–25 жовтня 2025 р. м. Чернівці) / за заг. ред. І.І. Бойчук. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025.
15. Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С. Екстравертність медіації. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (31жовтня 2024р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2024. С.203-207.
16. Гаврилюк Р.О. Антропосоціокультурні передумови появи буттєвого принципу людиномірності медіації. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах*: Матеріали VII Міжнародного правничого форуму, 28 травня 2024 р., м. Чернівці/ Уклад. І.В. Ковбас, І.І. Бабін, О.І. Ющик, І.Ж. Торончук, П.І. Крайній. Чернівці : Технодрук, 2024. С. 36-39.

17. Гаврилюк Р.О. Інституційна справедливість медіації. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (21 жовтня 2022р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2022. С. 497-502.
18. Гаврилюк Р.О. Правова природа справедливості у медіації. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (27 жовтня 2023р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2023. С. 227-232.
19. Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С. Медіація як елемент нової культури університету. *Медіація & Університети 1.0:* Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (15 л истопада 2 024р., Ч ернівці)/редкол.: А мелічева Л ., Гаврилюк Р., Горецька Х., Романадзе Л. та ін. Чернівці: 2024. С. 37-43.
20. Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С. Медіація як пізнання: синергетичний підхід. *Науковий Вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. Випуск 80.Частина 2. Ужгород, 2023. С. 409-416.
21. Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С. підрозділ 2.1. Теоретико-прикладні аспекти медіації як позасудової процедури Розділу 2 «Медіація як спосіб примирення сторін». в кн.: *Примирні процедури в цивілістичному процесі: теорія і практика (нотаріат, суд, адвокатура, виконавче провадження).* Науково-практичний посібник (Серія «Процесуальні науки)/ за заг. ред. Д.ю.н., професорки, заслуженої юристки України С.Я. Фурси. Київ: Алерта. 2022. С. 105-124.
22. Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С., Парадигма діалогічності як методичний ключ до пізнання медіації. *Права людини та публічне врядування*: матеріали VIII Міжнародного правничого форуму, м. Чернівці, 30 травня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 323-327.
23. Грень Н. Реалізація права людини на справедливий суд шляхом процедури присудової медіації: теоретико-правове дослідження: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук. Львів, 2016. 250 с.
24. Огренчук Г. О. Правове регулювання застосування медіації при вирішенні цивільно-правових спорів: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2016. 213 с.
25. Патлашинська І. До питання ролі політичної медіації у вирішення воєнних конфліктів: досвід для України. Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії. 2022. Вип. 42. С. 298–303.
26. Пацурківський П.С., Гаврилюк Р.О. Людське право на медіацію. *Право України*. 2020. № 7. С. 212-229.
27. Пацурківський П.С., Гаврилюк Р.О. Розділ 1.3. (С. 42-64) Гуманізм як ціннісна парадигма медіації. В книзі: Медіація. UA: нові підходи та інструменти менеджменту конфліктів у сучасних умовах. Колективна монографія партнерів проєкту Erasmus+ Медіація: Навчання та трансформація суспільства / MEDIATS 599010-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA2-CBHE-JP / за ред. О. А. Сєдашової, О. М. Карпової. Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2022. 187 с.
28. Руслана Гаврилюк, Петро Пацурківський. Правосуддя та медіація як конкурентні взаємодоповнюючі системи вирішення конфліктів (спорів) у суспільстві. *Право України*. 2022. № 2. С. 143-160.
29. Спектор О. М. Альтернативні способи вирішення цивільно-правових спорів: світовий досвід та перспективи застосування у правовій системі України : [монографія]. Київ. національний ун-т ім. Т. Шевченка. - Київ: Фенікс, 2023. 159 с.
30. Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти. Київ: ФОП Нічога С.О. 2018. 174 с.
31. Утвердження інституту омбудсмана у світі / Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL : http://www1.ombudsman.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=22

Інформаційні ресурси

1. https://www.mediate.com – ресурс, що містить багато статей з медіації, а також чимало матеріалів методичного спрямування.

2. http://mediationworld.net – безкоштовний ресурс, що містить оновлену інформацію про медіацію в усьому світі.
3. https://ip-mediation.nipo.gov.ua/ - центр медіації та посередництва Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій
4. http://www.imimediation.org – сайт Міжнародного інституту медіації, неприбуткової організації, діяльність якої спрямована на підвищення прозорості та високих стандартів компетентності у практиці медіації в усіх галузях та в усьому світі.
5. http://ukrmediation.com.ua/ua – сайт Українського центру медіації при Києво Могилянській Бізнес Школі.
6. http://namu.com.ua/ua/ – портал Національної асоціації медіаторів України.
7. 8. https://mediation.ua/pro-akademiyu – Громадська спілка «Українська академія медіації» (далі УАМ)
8. https://www.mediation-help.com/ – Платформа Madiation Help – створена для українських громадян, які потребують допомоги у позасудовому врегулюванні конфліктів (спорів), та українських медіаторів, які готові застосувати свої вміння та навички для надання такої допомоги своїм співгромадянам.
9. https://www.pon.harvard.edu – сайт Програми з переговорів, розроблена у співпраці між Гарвардським університетом, Массачусетським інститутом технологій та Університетом Тафта, що містить інформацію, присвячену міждисциплінарним дослідженням в галузі переговорів та вирішення спорів, а також форму для обговорення ідей та дискусій.
10. https://www.cedr.com – сайт Центру з ефективного вирішення спорів та управління конфліктами (Велика Британія), одного із світових лідерів із надання послуг медіації, інших альтернативних способів вирішення спорів, а також підготовки професійних медіаторів.
11. http://limu.org.ua/ - Громадська організація «Ліга Медіаторів України», мета якої розвивати та популярізовувати сімейну медіацію як мирний спосіб вирішення конфліктів.
12. https://cmg.org.ua/ - Commercial Mediation Group (CMG) – це провідна команда медіаторів України, яка спеціалізується на ефективному вирішенні конфліктних ситуацій у бізнесі та інших сферах.
13. https://im-campus.com/uk/mediation-training-online/ - сертифікований IMI (International Mediation Institute) тренінг з міжнародної медіації.
14. https://icac.org.ua/mediation/list-of-arbitrators/ - сайт Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (ICAC)
15. https://www.chnu.edu.ua/universytet/pry-universyteti/mediatsiina-sluzhba/ - Медіаційна служба ЧНУ ім.Ю.Федьковича.
16. http://arb.ucci.org.ua/icac/ua/report.html - Офіційний сайт Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України.
17. http://www.rada.gov.ua – система Верховної Ради України з пошуку нормативно-правових актів.
18. http://www.supreme.court.gov.ua - офіційний сайт Верховного Суду.
19. http://www.kmu.gov.ua - офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
20. http://www.minjust.gov.ua - офіційний сайт Міністерства юстиції України.
21. http://www.liga.kiev.ua/ - сайт з пошуку нормативно-правових актів.
22. www.pravovik.com.ua - сайт з пошуку нормативно-правових актів.

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек в Україні та навчальних платформ:

1. Державна науково-технічна бібліотека України. URL: https://dntb.gov.ua/
2. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL: http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/
4. Національна парламентська бібліотека. URL: https://nlu.org.ua/
5. Українська бібліотечна асоціація. URL: https://ula.org.ua/

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ ім.Ю.Федьковича:

«Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/

«Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

«Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ші) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ *можуть визначатися* викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.